

MARIJKE SCHERMER

LIMBO

Personages

in order of appearance

Ophelia

Mary

Mary 2

De 4 Johanna's

Jeanne d'A

Bernadette

De Moeder de Vrouw

De Stem, *via de intercom (vormgegeven naar het beeld 'God' van Elsa von Freytag-Loringhoven)*

Personages

non-appearing

Virginia Woolf

Desdemona

Lulu

Jong meisje

Barones von Freytag-Loringhoven

Rosalind Franklin

Camille Claudel

Sneeuwwitje

Janis Joplin

Amy Winehouse

proloog

ophelia Ik ben het.

Ophelia.

Ik verdronk in de rivier.

Ik verdronk me in de rivier.

Alleen omdat het woordje me in die zin altijd een punt van zorg is gebleven – verdronk ik nou of verdronk ik me nou? – dool ik hier rond in dit oord en kom ik van tijd tot tijd mijn in de knop gebroken schoonheid tonen, soms in het kostuum van de laatste opvallende opvoering, niet zelden met een naar mijn smaak veel te erotische connotatie. Bloot onder het openhangend mannenpak... in een wit doorschijnend niemendalletje... Ergerlijk, buitengewoon ergerlijk. Als er geen recent opvallende opvoering geweest is loop ik weg uit het schilderij van Millais. Haren nog druipend van de brakke kreek – pardon, wenende beek. Heel af en toe kom ik als mezelf, daar gaat pas echt iets erotisch van uit.

Helaas, helaas.

Ik verdronk in de rivier.

In de rivier de Ouse.

Oh nee dat was ik niet, dat was Virginia.

Nou, daar had ik voor getekend, dat leven, die vrouw heeft tenminste geleefd, en de wereld gekend, en haar woorden erin achtergelaten.

Ik ben maar een onnozel wicht, bloemenmeisje, kruidenvrouwtje, uit de pen van William S. die mij de liefde niet gunde, de woorden niet gaf, en me verbood ouder dan vijftien te worden. Waarom in godsnaam ben ik niet roemloos gebleven, met deze kaarten in de hand? Welk zinnebeeld houd ik hier aan de gang?

Zinloze vraag.

Dit stuk gaat – as usual – niet over mij.

Ze laat haar Millais-jurk achter zodat ze nog een beetje op blijft en gaat af.

eerste bedrijf

Scène 1

De twee Mary's komen op en bewegen zich simultaan door de ruimte.

mary Zeg.

mary Wat?

mary & mary *tegelijk*

Doe jij mij na?

Nou ja!

Wie ben jij?

Ik ben Mary.

Ik ben Mary.

Ben jij ook Mary?

Ik ben echt Mary.

Ik ben de echte Mary.

Wil de echte Mary nu opstaan?

Ze doen wat aanzetten tot een zin. Zetten soms samen een stap.

Ik...

Dus...

Zal..

Ik...

nog altijd simultaan sprekend Oké, klaar, helder, wij zijn beiden Mary, maar we zijn toch onmiskenbaar verschillend. Jij bent mij niet.

Ik heb helemaal niet het idee dat ik nu in de spiegel kijk. Ik zie een heel andere vrouw.

Dus, kan deze... ongein stoppen? Of betekent doodgaan worden opgezadeld met een schaduw die niet op je lijkt? Want ik ben toch dood? Ik weet nog dat ik voor het laatst adem haalde, of ik kan beter zeggen: ik weet nog dat ik voor het eerst geen adem meer kon halen, geen adem meer kreeg, nooit meer adem kreeg, minutenlang duurde dat, minuten waarin...

de verbazing omsloeg in verbijstering, de verbijstering in...

mary ...wanhoop, de wanhoop in... berusting en de berusting in verlangen.

Heel vreemd.

mary 2 O dat had ik niet.

mary Wat niet?

mary 2 Verlangen. Of berusting. Ik bleef verbijsterd. Ik kon het niet geloven.

mary Toen jij hier net binnenkwam was er een meisje. Waar is dat nu gebleven? Ik zie niet echt een deur, of anderszins... Waar zijn we eigenlijk?

Wat is hier de bedoeling?

mary 2 Al sla je me dood.

mary Ik was op het moment van mijn dood op de verkeerde plek, op het verkeerde moment, misschien zet zoiets zich voort aan gene zijde?

mary 2 Nou, ik was helemaal niet op de verkeerde plek op het verkeerde moment, ik niet, ik kwam daar alleen wel de verkeerde tegen.

Trouwens, jij was hier al toen ik binnenkwam.

mary Ja, nou je het zegt.

mary 2 Hoe lang ben jij hier al?

mary Ik weet het niet. Soms voelt het als één lange eindeloze nacht.

mary 2 Wacht je op iets? Op iemand?

Ineens schalt er een mannenstem door de ruimte.

de stem Mary.

mary & mary That's me.

de stem Op pinkstermaandag werd je, vroeg in de ochtend, in een donkere hoek van het park verkracht en gewurgd tot de dood erop volgde en daarna in een greppel gerold. Je was precies 67 dagen lang 21 jaar.

mary & mary Klopt.

de stem Klopt dat?

mary & mary Wat mij betreft ja.

de stem Juist. En dat klopt dus niet. Er is een glitch in de tijd, een barst in het plan. Even... ter controle. Verkracht?

mary & mary Klopt.

de stem Gewurgd?

mary & mary Klopt.

de stem Daarna de greppel ingerold?

mary & mary Klopt.

de stem Breedtegraad even kijken...52.3646931.

Lengtegraad 4.8460586.

mary & mary Eh.

de stem Juist...

En, 21 jaar dus, sinds 67 dagen op dat moment.

Lange geconcentreerde stilte: de Mary's tellen hun dagen.

mary & mary Klopt.

de stem Juist, *mompelend* jajajaja, er klopt inderdaad niets van. Glitch,
barst, verdubbeling, hmm.

mary Pardon?

de stem Dezelfde dood is per abuis tweemaal uitgereikt.

mary 2 Wat?

de stem Een van jullie moet ervan afzien.

mary & mary He?!

mary Wat?

de stem Een van jullie moet ervan afzien.

mary 2 Ik snap het niet. Snap jij het?

mary Waarom zou ik het snappen?

mary 2 Ja, label jij jezelf vast als dom wicht!

mary Hoe bedoel je?

mary 2 Dan is dat vast gebeurd.

mary Ik snap het niet.

mary 2 Precies!

mary Waarom zou ik meer weten?

mary 2 *tegen De Stem* Hallo. Hallo?!

Godver, nu is hij weg. Hallo daar, jij daar?

Heeft hij al eens eerder iets tegen je gezegd?

Wie is het?

mary Nee. Ik weet het niet.

mary 2 *tegen De Stem* Hé, jij, stemmetje?

mary Wat is dit?

mary 2 Hallo?

Maar De Stem zwijgt nu in alle talen...

Scène 2

De twee Mary's bekijken de ruimte en elkaar nu eens wat beter.

mary Jij bent dus ook...

mary 2 Ja.

mary Op een mooie pinksterdag.

mary 2 Ja.

mary Door een man.

mary 2 Het was geen man, het was een beest. Een beest van een man. Dus wat dat betreft.

Ik wil er wel vanaf zien. Als ik ervan afzie, van deze dood, verdwijnt dan ook de herinnering eraan? Hoe meer hij me pijn deed, hoe kleiner ik werd; hoe meer hij me vastgreep, hoe minder ik om het lijf had; hoe sterker hij was, hoe meer ik verdween; hoe harder hij me pakte hoe verder ik weg dreef van de situatie. Ik dacht in een bepaald stadium dat het misschien niet zo belangrijk was, dat die knijpende handen, die kaak die mijn gezicht wegdrukte en dat agressieve stuk van zijn lijf dat zich in me naar binnen beukte niet het ergste was, dat het allemaal niet erg was, niet erg, niet erg in het licht van dat het voorbij zou gaan. Ik bedoel er zijn soldaten in loopgraven wier benen eraf geschoten worden, moeders wier kinderen onder hun ogen worden vermoord, gifgasaanvallen; machetes in kelen, hele families, of dit wat mij nu gebeurde maar dan als je 12 was in plaats van

21... Gradaties in pijn, alles kan altijd erger – ik dacht toen nog dat ik zou blijven leven, weet je, ik dacht toen nog dat ik alleen maar moest zorgen dat het zo snel mogelijk voorbij zou gaan. Doodstil liggen; geen verzet want verzet wekt woede; geen minachting want minachting voedt het beest; ik kon mij het best zo dood mogelijk gedragen. In mijn laatste minuten deed ik alsof ik al dood was. Als ik dat geweten had... Als ik dat geweten had, had ik me doodgevochten. Toen hij zijn handen om mijn hals vouwde begaf mijn kringspier het. Een van de laatste sensaties die ik had was schaamte, de angst, angst dat hij, het beest, het godverdomde varken, mij vies zou vinden.

Muziek. Bijvoorbeeld Lady Gaga 'Till It Happens To You'.

Scène 3

De twee Mary's bewegen zich simultaan door de ruimte.

mary Zeg.

mary 2 Wat?

mary & mary *tegelijk* Doe jij mij na? Nou ja! Wie ben jij? Ik ben Mary. Ik ben Mary.

mary 2 Volgens mij hebben we dit al gehad.

mary Ja.

mary 2 Denk je dat hier ergens iets te eten is?

mary Ik weet het niet.

mary 2 Jij bent hier al een tijd.

mary Ja. Heb je honger?

mary 2 Of het honger is weet ik niet. Ik voel me leeg. Ik heb een droge mond.

mary Ik heb wel ergens een flesje water gezien. Ja hier is het. Is dat wel goed?

mary 2 Waarom zou dat niet goed zijn.

mary Het is een vreemd flesje. Ik heb zoiets nog nooit gezien.

mary 2 We zijn dan ook op een nieuwe plaats. Ik althans. Jij was er al.

mary Ja, nou je het zegt.

mary 2 Dit is trouwens volgens mij een volkomen normaal flesje. Hoe lang ben jij hier al?

mary Ik weet het niet, soms voelt het als één lange eindeloze nacht. Of zei ik dat al?

mary 2 Ik meen van wel. Maar ik kan het ook gedroomd hebben.

Ik neem een slok, wat maakt het uit, dood kan ik er niet van gaan. Kom je hier veel mensen tegen?

mary Ik weet het niet zeker. Misschien is er iets met mijn geheugen aan de hand. O kijk, hier ligt ook wat te eten. Het is een... peen.

En knollen zijn er ook.

mary 2 Laat maar. Wanneer ben jij gestorven?

mary Pinkstermaandag.

mary 2 Ja.

mary 20 mei.

mary 2 Huh?

mary 1850.

mary 2 1850!

mary Er is daar een stukje bos waar de boomstammen als zuilen gegroepeerd mij altijd een gevoel van heilig ontzag geven. O de natuur, o de bomen, o de goddelijke voorzienigheid! Ik ging naar mijn vriendin Babba, of Babel, Barbara heet ze eigenlijk, dwars door dat bosje, dwars door die heilige plek waar ik straks met Freddy, mijn vriendje Freddy, weer naar terug zou keren en hete lippen op hete lippen duwen zou. Ik zou dat allemaal zo niet uitspreken als ik niet op deze vreemde koele plaats was.

Dat bos is als een tempel, een tempel voor de liefde, ja ik weet het wel ik ben maar een onaanzienlijk schepsel, en het zo verheven maken – ze moesten eens weten, mijn bewakers, de vrouwen in mijn familie, wat zij zeggen is waar dat weet ik wel en ik ben zondig dat weet ik ook, zondig dat ik dat vuur voel dat ik dat vocht produceer dat ik die verschrikkelijke honger heb. Op naar Babs dus, die begrijpt het wel, we praten erover al durven we niets te benoemen, van de meeste dingen weet ik niet eens hoe het heet, we kletsen eromheen en vullen elkaars hiaten in met onze eigen fantasieën. We giechelen wat af en een keer heeft ze het me zo'n beetje voorgedaan, voorgedaan hoe de hare die Marvel heet haar zoent. Ook een volstrekt verboden sensatie, dat moet haast wel, zo heerlijk was het, laat niemand het horen, maar wij zijn toch dood, doodslaan kunnen ze me niet meer.

Zij vlocht mijn dikke zwarte haar, ik vlocht haar dikke blonde haar en knoopte het als rozetten aan haar hoofd, we zouden dansen gaan, een feest, en dan zou Freddy me zogenaamd naar huis brengen al moest hij volstrekt de andere kant op en dan zouden we daar tussen de bomen die het zonlicht dan niet meer in verticale banen strepen, maar donker, donker... tussen het lover een glimp van de maan, een glimp van de sterren, ik kijk omhoog met mijn rug op het mos, hij kijkt naar mij en ziet een glimp van de maan, een glimp van de sterren weerspiegelen in mijn ogen die glanzen, glanzen. En het is niet omdat ik een slet ben dat we onder de blote hemel vrijen in plaats van fatsoenlijk tussen de lakens. Het is niet omdat ik een hoer ben dat ik vrij met een man waarmee ik geen gewettigde verbintenis heb.

mary 2 Dat zeg ik toch ook niet?

mary Jij niet.

mary 2 Wie dan wel?

mary Hij.

mary 2 Die jou doodde?

mary Die. Ja. Die me eerst deed wat ik zo lekker vind zoals hij het zei en daarna deed wat een hoer, zoals ik, verdient, zoals hij het uitdrukte. Zoals bij jou Mary. In hetzelfde bedje ziek.

Stilte.

mary 2 Nou vertel nou maar.

mary Ach wat valt er te vertellen. Ik heb een enorme... inschattingsfout gemaakt.

mary 2 Dat zou ik maar niet te snel zeggen. We kunnen de moordenaar niet vrijpleiten door jou een inschattingsfout aan te wrijven.

mary Ik weet het wel, ik heb een opvoeding gehad, ik weet dat het gevaarlijk is, ik weet dat je zwanger kunt worden, dat bevallen dodelijk kan zijn, ik heb het gezien met mijn eigen ogen in mijn eigen huis, en sowieso: ik weet, ook zonder zwangerschap, dat je je eer verspeelt, ik weet dat je je huwbaarheid verliezen kan, en dat je dan verloren bent, ik ben 21, ik wil leven, ik wil dat, dat ene, dat helemaal oplossen, als suiker in de pap. Ik heb niet veel geleerd, althans niet in een schoolgebouw maar ik heb een goed verstand en opmerkingsvermogen en ik kan lezen en ik weet dat ik met mijn toekomst loop te spelen maar ik wil dansen en vrijen, en Freddy is echt te

vertrouwen, denk ik tenminste, en ik ben niet gek. Ik weet dat het gevaarlijk is kortom, maar zoiets had ik nou weer niet gedacht...

mary 2 In mijn tijd mag een meisje prima vrijen zonder wettige verbintenis.

Ze moet het natuurlijk niet overdrijven, niet meerdere minnaars tegelijk, niet al te snel opeenvolgend, niet al te makkelijk zu haben zijn, niet opscheppen erover, maar trouwen da's wel klaar nu in de meeste kringen.

Bij ons dan, hè, in mijn generatie, in mijn milieu.

mary En als je zwanger wordt?

mary 2 Ik trek me van die beperkingen niet zoveel aan natuurlijk. Ik ben een feminist. Niet dat het me iets heeft geholpen. Wat? Dat word je niet.

mary Hoe weet je dat?

mary 2 Word je niet als je niet wil. Al hoor je daar ook wel eens andere verhalen over. Er zijn voorbehoedsmiddelen. Nu, in mijn tijd. En achterafoplossingen. En niemand hoeft er iets van te weten. Bij ons dan, hè, in mijn generatie, in mijn milieu, in Nederland.

mary Wat bedoel je nou eigenlijk met jouw tijd, welke tijd is de jouwe, welke pinksterdag werd jou noodlottig?

mary 2 21 mei 2018.

mary Maar...

mary 2 Maar.

mary 2018. Zijn wij familie? Is dit een grap?

Ik dacht dat je na je dood je dierbaren zou terugzien.

mary 2 Had je je specifiek op iemand verheugd?

mary Mijn moeder.

mary 2 Ach gecondoleerd.

mary Gestorven in het kraambed, bij de geboorte van mijn broertje.

mary 2 Zoiets dus, dat gebeurt niet meer.

Scène 4

Een wervelwind. Drie van de vier Johanna's komen op.

johanna Juist ja, als we hier over abusievelijk meervoudig uitgedeelde versies van noodlottig sterven hebben gaan, lust ik er ook nog wel eentje!

mary 2 Wah! Wie ben jij? Waar is Mary?

johanna Wij zijn Johanna. Alle drie, drie uit vier.

mary 2 Eh...

johanna Kwartetje barensnood, trio geboortedood.

mary 2 Mary!!

johanna Domela Nieuwenhuis, zegt dat je wat? Beroemde kerel, dankzij hem zijn wij ook niet helemaal roemloos. Hij huwde in zijn leven vier keer, en steeds met een Johanna: Lulofs, Verhagen, Schingen Hagen, die allen stierven in het kraambed en uiteindelijk Godthelp die hem overleefde. Hij kreeg negen kinderen met ons vieren. Als we hier toch doodsoorzaken beginnen te herschikken vanwege onbedoelde verdubbeling, dan wil ik wel even ook pleiten voor onze zaak. Moet ik bij jou zijn?

mary 2 Nee zeg, God bewaar me, ik ben hier maar verdwaald, hij daar, God in een buis, daar moet je wezen. Als hij zich ooit nog meldt. Maar hé hoezo steeds een Johanna, was dat een hang up van die man? Of heette iedereen, behalve Mary hier – waar ben je nou? Mary!?! – Johanna in die tijd?

johanna Eén op de acht. Doopnaam natuurlijk, talloze roepnamen in omloop, van Hanna tot Jo tot Anna tot Hanneke.

johanna Zij is de relativierende van ons drieën.

johanna En de cijferfetisjist.

johanna Kunnen we even bij de hoofdzaak blijven?

johanna Uit de cijfers blijkt de hoofdzaak! Meten is weten!

johanna Meten is dingen weten over de dingen die je meet.

johanna Johanna!

johanna's *in koor* C'est moi.

johanna Cijfers lijken altijd maar de werkelijkheid in zijn meest neutrale vorm te tonen...

johanna Veel neutraler wordt het niet.

johanna Het is net zo goed een fictie die andere zaken uitsluit.

johanna En een gezichtspunt vraagt, of verraadt.

johanna Jullie heten toch ook allebei Mary?

mary 2 Ja.

johanna En zijn door dezelfde man vermoord.

mary 2 Dat niet.

johanna O nee?

mary 2 Er zit nogal wat tijd tussen.

johanna Zelfde soort, zelfde categorie. Je denkt toch niet echt dat er alleen unieke exemplaren de wereld ingeschoven worden. Je kunt wel merken dat jij pas net komt kijken.

mary Maar die hele uniciteitskwestie is toch de reden van ons probleem? Of heb ik dat niet goed begrepen?

johanna Ik weet niet wat jij verkeerd begrepen hebt.

mary Maar jij komt mij vragen hoe het werkt.

johanna Is dat zo?

mary Zeg! Met wie ben ik in gesprek?

johanna Met ons.

johanna Drieën.

johanna Ons drieën.

johanna Met ons drieën.

mary 2 Jullie waren toch met zijn vieren?

johanna Johanna Godthelp is niet hier natuurlijk. In dit Limbo zitten geen vrouwen die op een gezegende leeftijd aan een zonder aanzien de persoons toeslaande ziekte of van ouderdom gestorven zijn.

mary 2 Hè?! Iemand van jullie komt mij vragen hoe het werkt, en begint me vervolgens uit te leggen hoe het werkt.

johanna Hoe wat werkt Mary.

mary 2 Hier. Hoe het hier werkt. Waar is Mary?

johanna Hoe het hier werkt. Oké. Dat vroegen wij? En daarna legden wij het jou uit? Kun je onze uitleg nog eens herhalen dan misschien? Zodat wij het ook snappen?

mary 2 Nee ik bedoel jullie leggen me bijvoorbeeld uit hoe de mannen gebakken worden. Niet als individu maar in categorieën. Dat zeg je toch

net? Of jij? Of Jij? Geldt dat voor mannen alleen trouwens of ook voor vrouwen?

johanna Maar was jij degene die zei: zoiets gebeurt dus niet meer.

Tegenwoordig.

mary 2 Dit gesprek loopt totaal niet. Mary! Waar is Mary?!

johanna Dat zei je toch?

mary 2 Ik meen van wel maar ik weet niet of ik het meen. Waar ging het over?

johanna Over sterven in het kraambed.

mary 2 O ja... De moeder van Mary, die... nou ja... we zaten zo'n beetje in een gesprek over de verschillen tussen haar tijd en de mijne. Haar tijd is zo'n beetje de jouwe. Ik zei haar toen, ik legde uit dat dat nu niet meer gebeurt...

johanna Elke twee minuten sterft er een vrouw aan haar zwangerschap.

Nu. 2018 Mary.

mary 2 O. Oké. Dat wist ik niet.

johanna Jouw wereld is wat klein in vergelijking met De Wereld, Mary.

mary 2 Oké point taken. Ik neem alles terug.

johanna Elke twee minuten een vrouw.

mary 2 Barbarij.

johanna 85% van die sterfgevallen is eenvoudig te voorkomen

mary 2 Dat zeg ik. Barbarij.

johanna Armoede!

mary 2 Barbarij. Onmenselijk. Ontmenselijkend. Ook hier, bij ons, in mijn tijd, in de fucking westerse wereld, waar die biologie dan misschien niet dodelijk is maar wel ontrend... Als ik was blijven leven had ik never ever kinderen gewild.

johanna's *in koor scanderend*

Wie vrijt die lijdt.

Wie trouwt vervrouwt.

Wie paart die baart.

Wie erft die sterft.

Wie meet die weet.

Een man een man een woord een woord.

Wie het pad afstapt die wordt vermoord.

tweede bedrijf

Scène 1

De twee Mary's komen op en bewegen zich simultaan door de ruimte. Deze keer lijkt het op een dans. Op het toneel liggen nog de hoofdkapjes van de Johanna's.

mary Mary.

mary 2 Ja, Mary.

mary Als wij een andere dood mogen verkiezen van die heer, of wat is het.

mary 2 Eén van ons in elk geval.

mary Ja, als een van ons in elk geval, een andere dood mag kiezen.

mary 2 Ja?

mary Zouden we dan een ander leven mogen verkiezen ook?

mary 2 Niet slecht Mary! Ga door, ik volg je.

mary Tja, nou ja, het was zomaar een idee.

mary 2 Ja, ja, ik volg je, ga door.

mary Ach, nou ja, niets ten nadele van mijn vader, niets ten nadele van mijn tantes, niets ten nadele van mijn grootmoeder, niets ten nadele van mijn broers, niets ten nadele van mijn nichten, niets ten nadele van wie of wat dan ook.

mary 2 Genoteerd.

mary Maar misschien dan... toch... een andere familie? Met iets meer aandacht... voor...

mary 2 Voor jou?

mary Voor de gevoelskwesties.

Dat het niet is: omdat je een meisje bent, of omdat je er een van ons bent, of omdat je er een van hier bent, of omdat het nu eenmaal zo is. Dat het ook kan zijn, omdat jij het bent, omdat je het kunt of omdat je het wilt.

mary 2 Een andere familie dus Mary, eentje met wat meer aandacht voor de gevoelskwesties, met wat meer aandacht voor de mens achter het meisje.

mary En misschien een andere tijd, jouw tijd misschien, vanwege die... nou ja, je zult wel denken dat ik maar aan een ding denk, maar er is veel voor te zeggen dat die dingen... die dingen niet zo levensgevaarlijk zijn weet je wel. En dat het niet zo verschrikkelijk verboden is.

mary 2 Transponering naar de 21ste eeuw Mary, wie weet, ik schrijf het op je lijstje. Ik schrijf het op en we zullen het in zeventvoud indienen bij monsieur de Doodse Stilte Zelf. Ga door.

mary Misschien dan toch, hè, ik vraag maar gewoon, ik hoor het wel als het niet mag en dan wens ik daarna gewoon iets wat wel mag, dat talent wil ik in principe wel behouden, je verlangens in overeenstemming brengen met... wat er kan en mag.

mary 2 Jij ziet er niet uit alsof je je verlangens in overeenstemming kunt brengen met wat er kan en mag. Jij komt me voor als iemand die aan alle kanten over de rand gutst.

mary O Mary, is het niet vreselijk dat we dood zijn?

Ze huilen smartelijk.

mary & mary Dat we niet ouder dan 21 worden! Dat we niets meer zullen meemaken.

Niet meer zullen dansen! Nooit meer tussen de bomen in het bos, nooit meer de schitterende maan, de warme koesterende zon, nooit meer de wind in je haren, de vingers van Babel in je vlechten, nooit meer het kleine lichaam van je broertje in je armen, nooit meer dromen over de toekomst, nooit meer dromen over de wetenschap of de kunst, de roem en de lof, nooit die mooie witte jurk en kindertjes die blijven leven...

(mary 2 Geen kindertjes voor mij hoor.)

mary Nooit meer dromen van het geluk in het verschiet. Buiten ons bereik, voorgoed buiten de reikwijdte van onze hongerige armen, onze hunkerende lichamen, onze trappelende geest die zich om kwesties heen wil vouwen, iets betekenen wil in de wereld.

de stem Mary? Mary? Mary?! Mary!!! Hallo!

mary 2 O? Ja? Hallo.

de stem Waar zijn jullie mee bezig?

mary 2 Wij verhouden ons tot het verschrikkelijke onrecht, dat we dood zijn, dat we nog zo jong waren, dat we nog een heel leven voor ons hadden, dat we nog maar net begonnen waren, dat we gelukkig waren, dat we zo erg, zo erg, zo schaamteloos, zo gruwelijk aan ons einde moesten komen!

Verdomme! Wat denk je wel?

de stem Pardon?

mary 2 Ja! Wie denk je wel wie je bent!

de stem Eh... Wie denk jij dat ik ben?

mary 2 God?

de stem Geloof jij in God?

mary 2 Nee.

mary Nee?

mary 2 Maar u bent hier een soort autoriteit? Toch?

de stem Ik kwam eens polsen of jullie al een steek verder gekomen zijn.

mary 2 Wij hebben vooral vragen.

mary Ja.

de stem Ja?

mary 2 U zegt dat een van ons van haar dood af moet zien.

de stem Het is niet anders.

mary 2 Is het idee dat we alleen maar kiezen wie ervan afziet, of moet zoiets met redenen omkleed, en kunnen we zelf een voorstel voor een alternatief doen? En zo ja, moet dat dan ook op die tweede pinksterdag dat sterven en in hetzelfde jaar respectievelijk dus...

de stem Kom eens een beetje to the point. De tijd is niet onbegrensd.

mary 2 O nee? Niet? Waar is de grens dan en wat ligt daarachter?

de stem Is dat de vraag?

mary Nee de vraag is welke vrijheid hebben wij hier, wat mag er wel wat niet.

mary 2 Ja! En wie bepaalt dat? En met welk gezag?

de stem U bent de 21e eeuwse Mary zeker hè Mary, die laatste spreekster
dus. U gaat straks zeker op zoek naar het klachtenformulier, of naar de
mogelijkheid vier van de vijf sterren ongekleurd te laten of ergens een duim
te kantelen.

mary 2 Nooit gedacht dat het Opperwezen zo kleinzielig was.

mary Pas toch op.

mary 2 Waarop? Jij.

de stem Pardon?

mary 2 Zie je ons ook?

de stem Ik weet precies wie je bent, wat je denkt, wat je doet.

Plotseling klinkt er hevig klokkengebeier.

Scène 2

Een in devotie geknield liggend wezen.

Uit de speakers (andere dan De Stem dus!)

een koor van stemmen.

Heer, die mij ziet zoals ik ben,
dieper dan ik mijzelf ooit ken,
kent Gij mij, Gij weet waar ik ga,
Gij volgt mij waar ik zit of sta.
Wat mij ten diepste houdt bewogen,
‘t ligt alles open voor uw ogen.

Gij hebt mij immers zelf gemaakt,
mij met uw vingers aangeraakt,
met toegewijde tederheid
mijn nieren en mijn hart bereid,
mij in de moederschoot geweven,
mij met uw wonderen omgeven.

Een ridder stuift op.

jeanne d’a Ik hoorde hierachter van de Johanna’s dat er iets te vechten valt
hier.

Mijn executie is natuurlijk herzien, meteen
in de 15e eeuw al waardoor ik van godslasteraar in martelaar veranderde,
maar het blijft een onbetwistbaar feit dat ik door die laffe lauwe mensenkerk
al op mijn 19e tot de
laatste vezel diende te branden in het vuur, vernietigd moest ik, ik die het
gewaagd had een broek aan te trekken en mij op een
paard te hijsen om de Heer te dienen,
Frankrijk te dienen. Ik had nog wel wat meer in de pap van het leven willen
brokkelen.

Wie ben jij?

bernadette Bernadette.

jeanne d'a Aangenaam, *Jeanne wijst op de knetterende De Stem* En wie is
dat?

bernadette Aigonz. God in Lingua Ignota.

Muziek van Hildegard von Bingen.

jeanne d'a Dat zegt me wel iets.

Stilte, ze luisteren naar de muziek.

Wie zijn die twee wichten hier.

*stemmetjes van twee kleine poppetjes in de kleren van Mary en Mary 2 die
op de vloer staan te springen* Mary en Mary zijn wij.

bernadette Wat doe ik hier? Wie ben ik ook alweer?

jeanne d'a Wat denk je?

de stem Jij bent de heilige Bernadette, die visoenen had van de maagd
Maria. Een heel bedevaartsoord is voor je ingericht. Je stierf aan een

ontsteking in je knie! Maar je lichaam ligt nog altijd onbedorven in de kist, niet vergaan, volledig nog intact. Je bent een wonder. Wonder van helderheid. Ongeletterd maar met kristallen blik. De maagd van Nevers. Jij hoort hier niet, je kunt naar achteren gaan, derde deur rechts.

bernadette op haar knieën vallend bij de kleine poppetjes in de kleren van Mary & Mary Ik heb een Mary en Mary verschijning!

Ze wordt gadeslagen door de ander(en).

Dan staat ze op en verdwijnt in het licht.

de stem En jij, maagd van Orléans, jij mag ook gaan. Jij bent hier ook niet op je plek. Ook derde deur rechts.

jeanne d'a Maar de hemel is zo saai...

de stem Wie de hemel saai vindt mist de vrede in haar hart.

jeanne d'a Wie vrede in haar hart heeft en de rest van de tijd gaat zitten theekransen sluit haar ogen voor de wereld.

de stem Wie haar ogen voor de wereld sluit kan goed naar binnen kijken.

jeanne d'a Wie een vuur in haar binnenste heeft branden moet de gelegenheid krijgen iets in de fik te steken.

de stem Wie brand wil stichten moet gesticht, of anders zelf verbrand.

jeanne d'a Tot op de laatste draad verdomme!

de stem Wie niet luisteren wilde moest voelen.

jeanne d'a Ik luisterde, ik luisterde naar God zelf die als een innerlijke stem in mij weerklonk!

de stem Het is je vergeven.

jeanne d'a En is het jullie ook vergeven?

Mijn eer is hersteld maar is jullie daad ook bestraft?

de stem Eh...

jeanne d'a Of gewroken?

de stem Stil nou maar. Je bent dood maar je leeft voort. In verhalen en beelden, in harten en hoofden, op altaren, in boeken, in films en toneelstukken. Jeanne, tu ne mourras jamais.

jeanne d'a Ik had nog zoveel kunnen betekenen, voor Frankrijk, voor Gods wil op aarde, voor de mensen, voor mezelf, voor mijn paard.

de stem Kom kom, wees dankbaar. Wees nu maar dankbaar.

De deur zwaait open. Als Jeanne af loopt, klinkt er het geluid van een vleesmolen, of een kettingzaag. De indruk wordt gewekt dat ze geheel vermalen en verpulverd wordt. Het zinnetje 'Jeanne, tu ne mourras jamais' klinkt steeds opnieuw in de muziek.

Scène 3

mary 2 Denk je dat hier ergens iets te eten is?

mary Ik weet het niet.

mary 2 Jij bent hier al een tijd.

mary Ja. Heb je honger?

mary 2 Of het honger is weet ik niet. Ik voel me leeg. Ik heb een droge mond.

mary Ik heb wel ergens een flesje water gezien. Ja hier is het. Is dat wel goed?

mary 2 Waarom zou dat niet goed zijn.

mary Het is een vreemd flesje. Ik heb zoiets nog nooit gezien.

mary 2 Jij bent natuurlijk van voor de uitvinding van het plastic.

mary O. Ja? Ja. Dat zal het zijn.

mary 2 Al zijn er wel aanwijzingen dat jij en ik hier dingen weten, zeggen of begrijpen die we daarginder niet in de zak hadden.

mary Ja, ja, het schijnt zo, zeg.

mary 2 Wat mij nou volstrekt onduidelijk is...

mary Ja, mij ook.

mary 2 Weet jij al wat ik zeggen wil?

mary Ik vrees van wel. Aardig...

mary 2 ...is het niet nee...

mary ...waar hij ons mee op zadelt.

mary 2 Ja, en het is zo onduidelijk. De kaders, de inzet, de uitkomst, de gevraagde inspanning. Ik bedoel:

mary Wat moeten we doen?

mary 2 En wat is het hier...

mary ...druk! Om de haverklap die idioten die hier binnenstormen. Die laatste, Jeanne, werd... vermalen... Toch? Of niet? Kun je bang zijn voor de dood als je al dood bent? Wil je mij...

mary 2 ...eens pijn doen?

mary Ja. Graag.

Mary doet Mary pijn. Het lukt.

mary Auw! Ja. Pijn. Ik wil mijn dood kwijt. Ik wil een pijnloze dood.

mary 2 Waarom is het een administratieve fout dat wij beiden gewurgd gestorven zijn? Waarom is het geen administratieve fout in het mannelijk DNA dat mannen vrouwen wurgen na ze te hebben verkracht? Zitten we hier niet enorm op een zijweg van het probleem? Ik bedoel: mooi hoor de bloemen links en rechts hier van het pad, maar geen route die ergens toe leidt. Ik wil ook van mijn dood af. Ik wil een andere dood!

mary Wat voor eentje?

mary 2 Op mijn 93e gelukzalig in mijn slaap?

mary O dan doe ik voor de zekerheid op mijn 94e gelukzalig in mijn slaap.

mary 2 En veel kernachtiger zou je het probleem onmogelijk kunnen samenvatten. Er gaan elke dag mensen op dezelfde wijze dood! En op dezelfde dag en onder vergelijkbare omstandigheden met 168 jaar ertussen.

Ze zwijgen een tijdje,

mary Hoe heette je vrijer.

mary 2 Nabil.

mary Vertel es iets over hem.

mary 2 Lang. Donkerharig. Ogen bruin met goudspikkel erin. Scheve neus. Hoektanden langer dan zijn voortanden wat hem iets dierachtigs geeft. Als de jonge David Bowie, voor hij ze eraf liet slijpen. Knap op het tweede gezicht. Ook al weet ik van tenminste twee keer dat hij me heeft bedrogen, altijd als we samen waren gaf hij me het gevoel dat niets ter wereld ertoe deed behalve ik. Hij nam zijn telefoon niet op, raakt hem niet eens aan. Hij was er. Het was iemand met het vermogen aanwezig te zijn.

mary Telefoon?

mary 2 Ja. Praatding op afstand, kastje contact in je hand.

mary Waar heb je hem ontmoet?

mary 2 Tinder.

mary O ja.

mary 2 O ja?

mary O nee, ik bedoel, wat is tinder?

mary 2 Geen beginnen aan.

mary Om mij dat uit te leggen?

mary 2 Geen beginnen aan.

mary Mijn helderziend post-mortem-oog vertelt me dat jouw Nabil van jouw dood verdacht wordt.

mary 2 O nee! Zeg maar met je post-mortem-tong dat het zijn so-called vriend Tomas was.

mary Dus je kende hem!

mary 2 Ja. Ik vond het altijd al een creep.

Muziek. Een van de Mary's trekt Ophelia's jurk aan.

derde bedrijf

Scène 1

ophelia De kraambeddoden

De martelaressen

De zelfmoordenaressen

De lustmoordslachtoffers

De uitgegumden

De eerwraakdoden

De van liefdesverdriet weggekwijsden

De personages zonder diepte

Alle collataral damage

Alle moeders

Alle dochters

Ik ben het. Ophelia.

Ik beleef hier eindelijk mijn finest hour, monologen vol, schrijvers zat hier in dit Limbo die mij eindelijk wat diepte kunnen geven.

Ik woon hier achter, in een kamertje, met onder anderen Desdemona.

roept naar achter Des, kom er nou even bij!

Laatst kwam Lulu bij ons hospiteren. Iemand – die niet eens een naam heeft, slechts aangeduid is als jong meisje – was het niet eens met het idee dat Lulu toe zou treden tot onze woongroep. Ze had haar woorden geteld en gezegd dat zij nota bene haar naam gaf aan een stuk waarin zij ook de meeste tekst had. Lulu riposteerde dat hoeveelheden wel geteld kunnen worden maar niet altijd tellen. Zij had wel tekst maar zij was steeds het antwoord, nooit de vraag. Zij was alleen projectiedoek waarop haar lovers konden schilderen wie zij graag wilden zien. Zij was steeds wie zij nodig hadden. De laatste droom die ze vervulde was de droom van Jack the Ripper, ik heb haar daarom voorgesteld zich maar bij jullie aan te sluiten. Lustmoorddoden onder elkaar. Heeft ze zich al gemeld?

mary 2 Nee.

ophelia *roept naar achter* Desje, kom nou even. Ze zijn gewoon aardig.

Sorry hoor dat kind is totaal niet in staat zelf een beslissing te nemen. Die zit daar maar stand by your man te zingen ook al heeft haar eigen man, haar eigen man, haar eigen bloedeigen nou ja, laten we maar niet gaan roddelen...

naar achteren Desdemona!

op roddeltoon Hij dacht dat ze vreemdging. Waar was het niet. Maar dood ging ze toch. Wie vreemdgaat moet dood. Het is fantastisch dat zij in de laatste opvoering van het Nationale Theater in leven bleef, door die man dan eindelijk uit zijn opgedrongen bestemming te laten stappen – ik bedoel laten we wel wezen – niet alleen worden wij aan de lopende band vermoord, zij moeten aan de lopende band hun handen om onze halzen vouwen, hun messen tussen onze ribben planten, hun godvergeten kogels in onze arme hoofden jagen, ook een ijzeren bestemming, ook geen pretje.

Margaret Atwood – ik kan niet wachten tot ik die ontmoet, al zal zij wel niet in dit Limbo schuiven, maar wie weet dat ze verdwaalt, o nou ik hoop het maar – Atwood dus, die zei: mannen zijn bang dat vrouwen hen uitlachen, vrouwen zijn bang dat mannen hen doden.

Zo is het maar net.

naar achteren Desje Duifje, kom nou!

Geef es. *pakt zakdoek uit Mary's handen*

naar achteren Is dit zakdoekje van jouhou?

Wel jammer dat ze dat bespottelijke lingersetje aan moest toen ze daar bij dat Nationale Theater es een keer niet doodging, maar à lá.

Maar het gaat niet over Desdemona.

En het gaat niet over Lulu.

En het gaat niet over Jong Meisje.

Het gaat niet over mij, het gaat as usual ook weer niet over mij.

Die spreekbuis daar is een werkje van Elsa von Freytag-Loringhoven. God heet het.

Hij past precies op het ook door haar verzonnen urinoir dat nog altijd aan Duchamp wordt toegeschreven. Zij is hier ook, natuurlijk, met een zweem van de geur van het gas waaraan ze zelfverkozen doodging om zich heen, je zult haar nog wel ontmoeten, ze is een hoogst originele geest, een plezier om mee om te gaan. Ze deelt het stapelbed met Rosalind Franklin, de vergeten medeontdekker van het DNA die haar Röntgen-ontdekkingen met eierstokkanker en de vergetelheid bekopen moest terwijl Watson en Crick de eer tussen hen beiden verdeelden. Camille Claudel, ook een zaalgenootje. Vrij druk daar met de veronachtzaamden, de overschaduwden, de van hun ideeën bestolenen, de –

mary 2 O mijn God. *op het woord God begint De Stem te ruisen* Nu begrijp ik het.

ophelia Ja?

mary 2 We zijn hier in een zielig oord voor slachtoffers beland. Alleen maar vrouwen ook.

Wat is dit?

de stem Ophelia, terug in je hok, hop, hop.

mary 2 Behalve jij daar. Jij bent geen vrouw.

de stem Gelukkig niet.

mary 2 O jesus.

de stem Die gelukkig ook niet.

mary 2 Dit is een soort verzamelplek van vrouwelijk lijden? Een zwelgplek voor het vrouwelijk geslacht? Onder de botte leiding van een mannelijke... Godachtige... Ik weet niet of ik dat wel wil.

de stem Je hebt niet zoveel te willen.

mary 2 Nee dat vat het allemaal wel zo'n beetje samen hè? Wij hebben niets te willen. Godverdomme. Ik kom uit de 21e eeuw. Uit de westerse wereld.

johanna *met haar hoofd om de hoek* Jij weer met je 21e eeuw? Die je zo onverdeeld genoeglijk vindt? De vleugel vrouwen die door het hooggespannen schoonheidsideaal gestorven zijn wordt trouwens in hoge mate door jouw eeuwgenootjes bevolkt Mary meisje, geen tijd die met zoveel terreur de slankheid en de jeugd onlosmakelijk met bestaansrecht heeft verbonden. Dodelijke eisen soms hoor, in die mooie tijd van jou. Ga straks maar even langs bij Isabelle Caro, dan kun je met een theelepel een ietsepietsie thee slurpen en een schijfje komkommer eten als ze in een dolle bui is en er wat meer over horen.

mary Waarom zijn er geen mannen hier?

johanna Dit hier is een Limbo van vrouwen die stierven juist omdat ze een vrouw zijn, met slokdarmkanker alleen kom je er niet. Er is een mannelijke pendant, vol met gesneuvelde soldaten, kroegvechters en doodgewerkte pakdragers.

Scène 2

Mary komt op met de slappe lach.

mary O Mary!

mary 2 Mary?

mary O god, wat grappig.

mary 2 Wat is er grappig?

mary Ik lach me ziek. Maar wat kijk jij beteuterd?

mary 2 We komen hier nooit meer weg. Tot in de eeuwigheid moeten we hier met die andere wijven zitten huilen om ons lot. Wat afgrijselijk zinloos. Wat een bodemloze put.

mary We zijn in geweldig goed gezelschap Mary, we kunnen ons hier goed vermaken. Er is muziek. Je kunt er dansen.

mary 2 Ik wil dat hij zijn bek houdt.

de stem Dit is niet de opstelling die je verblijf hier het meest aangenaam zal maken.

mary 2 En waarom bepaal jij dat? Wat geeft je die macht?

de stem Het is mijn onvervreemdbaar recht.

mary 2 Mary hou op met lachen!

mary Onvervreemdbaar recht. Het klinkt me allemaal zo... vertrouwd, en toch ook weer zo... vreemd in de oren.

mary 2 Ben je stoned ofzo? We moeten hier weg. Ik moet hier weg.

tegen De Stem We zijn eruit. Ik neem de andere dood, na eerst nog een lang leven. Vertel me maar waar de uitgang is.

de stem ...

mary 2 Hallo. Mary hier heeft zich verzoend, met haar leven, haar dood en alles erna. Ik ga graag terug om opnieuw te sterven. Geef me de reisinstructies alsjeblieft.

de stem ...

mary 2 Zeg me wat ik doen moet! Help me!

Ik wil me verdomme niet onderwerpen aan deze situatie, aan deze autoriteit, aan dit vrouwenhiernamaals, aan dit 19e eeuwse lachebekje dat haar ogen uit haar kassen kijkt. Ik wil naar Nabil. Verdomme. Die zo goed voor me was. Ik wil in zijn armen liggen, ik wil dat hij mijn hals kust tot de striemen zijn verdwenen en mijn strottenhoofd weer heel is, ik wil alle bewegingen omgekeerd maken om mijn verkrachting uit te wissen. Ik wil de schuldige aanwijzen. Ik wil het verdriet ongedaan maken. Ik wil tweeëntwintig worden, en dertig en veertig en voort.

Ik wil weten waarheen mijn leven zich bewegen kan. Ik beloof dat ik het niet verpruts. Ik beloof dat ik alle kansen grijp die er voor me zijn. Ik zal geen kinderen krijgen. In niks zal ik me inlaten met de beperkingen van het vrouw-zijn. Ik zal sterk zijn. Ik zal niet zorgen. Ik zal niet dienstbaar zijn. Ik zal op een paard springen en het land bevrijden als dat nodig is. Ik zal iets maken.

Ik zal iets teweegbrengen. Ik zal iets achterlaten. Ik zal het niet van me af laten pakken. Ik zal een leven leiden dat niet inwisselbaar is. Ik zal liefhebben. Ik zal...

moeder de vrouw Ho ho ho ho. Alsof het een vrouw zijn het probleem is.

mary 2 Het is in elk geval een categorie.

moeder de vrouw Maar één zo breed zo diep zo duizelig.

mary 2 Ik wil naar huis.

moeder de vrouw Mijn armen zijn je thuis. Kom maar.

mary 2 Wie ben jij?

moeder de vrouw De moeder de vrouw.

mary 2 Dat ontbrak er nog maar aan.

moeder de vrouw De moeder van allen, de schepper van leven, de verpersoonlijking van de onvoorwaardelijke liefde. Maar meer dan een dier met een taak, meer dan de vleesgeworden taak van de aardse moeders, want de moeder is ook nog altijd de mens. Ik ben geen dier maar een symbool.

mary 2 Luister. Ik ben nogal moe. En nogal woedend.

moeder de vrouw Iedereen is veroordeeld tot zijn of haar rol. Niet alleen vrouwen, ook mannen, niet alleen mannen en vrouwen, alle mensen, jong en oud, en hoog en laag geboren en waar je geboren bent maakt ook veel uit. We hebben hier verdiepingen vol gelukszoekers, vluchtelingen, overtreders en rebellen – rebellen wier rebellie soms niets meer was dan dat ze met het stuk stof dat op hun hoofd diende te zitten, zwaaiden alsof het een vrijheidsvlag was; overtreders wier overtreding soms niet meer was dan te houden van iemand van het niet daartoe aangewezen geslacht, of met het niet daartoe aangewezen geloof. Ik ben de moeder die houdt van al haar kinderen, de onvoorwaardelijke liefhebber van elke menselijke variatie. Elke vorm mag het lichaam aannemen, elke vorm mag de liefde aannemen,

elke bestemming mag het individu nastreven. Ik noem geen man een man als hij dat niet wil, geen vrouw een vrouw als zij dat niet wil, geen enkele seksuele handeling pervers als alle betrokkenen het wilden, geen enkel beroep uitgesloten voor een meisje, geen enkele emotie ongepast voor een jongen, geen kleur of kledingstuk voorbehouden aan de ene helft, geen kledingstuk verplicht of verboden. Ik ben de onvoorwaardelijke liefde, de anarchist, de redder van de mensheid, de bevrijder van de last van de determinatie, afwijzer van de autoriteit op niets af, de macht door lichamelijke kracht, de macht op grond van erfopvolging, de macht op grond van geslacht, de macht op grond van geld, de macht op grond van de wet die die macht zelf had gemaakt. Ik ben de moeder de vrouw, maar je mag me ook god de vader noemen, zo ruim kan ik wel denken.

Uit de buis komt nu alleen nog het geluid van een wc die doorgetrokken wordt.

Scène 3

Mary en Mary bewegen simultaan door de ruimte. Als een soort persiflage imiteren ze hun eerdere scène weer.

mary Zeg.

mary Wat?

mary & mary *tegelijk*

Doe jij mij na?

Nou ja!

Ik ben Mary.

Ik ben Mary.

Ben jij ook Mary?

Ik ben echt Mary.

Ik ben de echte Mary

Wil de echte Mary nu opstaan?

Ze doen wat aanzetten tot een zin, ze zetten soms samen een stap.

Ik...

Dus...

Zal..

Ik...

nog altijd simultaan sprekend Oké, klaar, helder, wij zijn beiden Mary, maar we zijn toch onmiskenbaar verschillend.

Stilte.

mary 2 Ik heb een voorgevoel.

mary Een duister voorgevoel.

mary 2 Ook wel een na-gevoel, een duister na-gevoel.

mary Een nagekomen voorgevoel.

mary 2 Een veel voorkomend na-gevoel.

mary Een gevoel.

mary 2 Een eraan overgehouden gevoel.

mary Ach Mary, liefje, Mary.

mary 2 En jij dan?

mary Ach Mary. Ik had zo'n leuke ontmoeting net. Sneeuwwitje had lucht van #metoo gekregen en probeerde al haar collega wakker-gekusten – ze maakte steeds die aanhalingstekens met haar vingers in de lucht en zette haar ogen zo breed mogelijk open achter haar brillenglazen als ze wakker-gekusten zei – mee te mobiliseren om de Prins, in persoon en in concept zoals zij dat noemde, te attaqueren zoals zij dat noemde.

En iemand nam me mee naar de waterval om alle stromingen van het feminisme te aanschouwen, allemaal van na mijn tijd, aan de vooravond van de eerste golf gestorven immers ik, en daar was het erg gezellig, iedereen zat te strijden voor kiesrecht, en gelijke kansen, en gelijke salarissen en geboortebeperving en iedereen zat haar lichaam te accepteren of elkaar de maat te nemen waarna ze dan kopje onder werden geduwd door weer een ander, maar alles vrolijk en speels.

En iemand had een leeg spandoek waarmee ze stond te demonstreren en die zei tegen mij: het lege doek, het lege doek is het enige denkbare radicale statement nog.

En Amy Winehouse zat te freestylen met Janis Joplin...

Allemaal na mijn tijd, Mary, het feminisme, Joplin, Winehouse, #metoo, maar zo mooi, waardoor ik me plots verzoenen kon, mijn perspectief hier is zoveel ruimer dan in mijn achterlijk dorp daar beneden, of daarachter of hoe dat geometrisch ook in elkaar zit. Ik mag dan dood zijn ik ben er heel veel wijzer van geworden! Leven is ook maar een nauwe steeg naar nergens!

mary 2 Maar ik kom niet uit een achterlijk dorp. Ik heb de evolutieleer onderwezen gekregen. De hemel bestaat niet. Wij bestaan niet. Dit bestaat niet. Dit is allemaal een spel van de geest.

mary Ik dacht dit is een broedkamer van zinnige gedachten, omdat we dwars door alle tijden...

mary 2 Het kan niet!

Het is een leugen!

mary Waarom lost die dan niet op als je ophoudt erin te geloven?

mary 2 Waarom lost de leugen niet op als je stopt erin te geloven.

mary Ja.

mary 2 Ik weet het niet. Ik weet het godverdomme niet. Geef mij die peen es aan.

Het is stil. Mary en Mary eten penen en knollen,

De Stem ruist als de zee.

Black-out.

lijst van personages

Ophelia is een personage uit *Hamlet* van William Shakespeare, geboren in ± 1600 en tot op de dag van vandaag aanwezig in toneel, film en beeldende kunst. Haar naam komt uit het Oudgrieks waarin het help betekent. In *Hamlet* verschijnt ze vijfmaal met tekst, de laatste twee keer is ze krankzinnig en spreekt ze in raadsels en zingt liedjes. Aangenomen wordt dat ze gek is geworden vanwege de moord op haar vader Polonius door het object van haar liefde prins Hamlet. Na haar begrafenis – waarbij de koster suggereert dat zij uit eigen keus verdronken is – en Hamlet en haar broer Laertes wedijveren om wie het meest van haar hield (Hamlet: meer dan 40.000 broers zouden kunnen!) wordt zij niet meer genoemd.

4 Johanna's De Amsterdamse anarchist, socialist en antimilitarist Domela Nieuwenhuis trouwde viermaal met een Johanna. In 1870 huwde hij Johanna Lulofs (1847-1872) met wie hij twee zoons kreeg. Zij stierf in het kraambed. In 1874 met Johanna Adriana Verhagen (1842-1877) met wie hij twee dochters kreeg en een zoontje dat jong overleed. Ze stierf in het kraambed. Hij hertrouwde in 1880 met Johanna Frederika Schingen Hagen (1843-1884) met wie hij een zoon kreeg. Ook zij stierf in het kraambed. In 1891 hertrouwde hij met Johanna Egberta Godthelp (1863-1933) en kreeg

met haar nog een dochter en twee zoons. Als enige van de vier Johanna's die hij huwde stierf zij niet aan de gevolgen van een bevalling.

Jeanne d'Arc bijgenaamd de Maagd van Orléans (1412-1431) speelde een cruciale rol in de Honderdjarige Oorlog tegen Engeland. Ze was een boerenmeisje dat op haar dertiende voor het eerst de stem van God hoorde. Hij droeg haar op het beleg van Orléans te breken. Als inspirator of aanvoerder speelde zij een rol in cruciale militaire bewegingen. Ze werd gevangengenomen en ondernam verschillende ontsnappingspogingen (waaronder een sprong van 21 meter hoog). In een maandenlang proces met 56 zittingen werd ze ondervraagd door rechters, theologen, militaire en kerkelijke gezagsdragers. Ze droeg mannenkleden om de kans op verkrachting te verkleinen, maar juist haar mannelijke kleding gaf de doorslag: ze werd veroordeeld tot de brandstapel. Er mocht niets overblijven dat als relik kon dienen. Haar as werd in de Seine gegooid. In 1456 werd het proces herzien. Jeanne d'Arc werd martelares. In 1909 werd ze zalig verklaard en in 1920 heilig.

Bernadette Soubirous was een ongeletterd meisje met een zwakke gezondheid, uit een arm gezin. Ze kreeg op haar veertiende tijdens het sprokkelen van hout voor het eerste een visioen van Maria. Ze werd aanvankelijk niet geloofd, maar wel trokken steeds meer mensen met haar mee om getuige te zijn van haar extase. De bron in Lourdes, aanvankelijk niet veel meer dan een modderig stroompje, is uitgegroeid tot een bekend bedevaartsoord. Bernadette stierf in 1879, 35 jaar oud, en zou op haar

sterfbed nog eenmaal een visioen hebben gehad. Ze werd begraven in Nevers en toen ze daar in 1909 werd opgegraven bleek haar lichaam volledig intact. Tot op de dag vandaag kan men haar gawe lichaam in een glazen kist bekijken in de kathedraal van Nevers. Bernadette Soubirous werd in 1925 zalig verklaard en acht jaar later heilig.

Virginia Woolf (1882-1941) was een van de belangrijkste Britse schrijvers van de twintigste eeuw. Naast auteur van experimentele romans en essayist was ze uitgever, literatuurcriticus en feminist. Virginia Woolf was een originele en vernieuwende schrijver en een van de grote voortrekkers van het modernisme. Drie grote thema's bepalen het werk van Woolf: genderverhoudingen, sociale klasse en de gevolgen van oorlog. Woolf behoorde tot de Bloomsbury Groep. Ze vocht heel haar leven tegen manisch-depressieve psychoses. Ze had een zeer hechte band met haar zuster Vanessa Bell met wie zij dagelijks correspondeerde. Haar huwelijk was onconventioneel en open. Het gaf ruimte aan andere verhoudingen waaronder die met Vita Sackville West, aan wie zij *Orlando: A Biography* opdroeg. In 1941 maakte ze een einde aan haar leven door de rivier de Ouse in te gaan met haar zakken vol stenen. De laatste zin van de afscheidsbrief aan haar man waarin ze schrijft dat ze bang is om gek te worden luidt: 'I don't think two people could have been happier than we have been.'

Lulu titelpersonage van het gelijknamige stuk van Frank Wedekind uit 1894, ondertitel: een monstertragedie. Deze Lulu heeft relaties met verschillende

mannen die daar niet zelden aan kapot gaan. Bij elke man is ze een andere vrouw of viert ze een ander facet van haar persoon. Is ze een femme fatale, of zelf tragisch? Volgens sommigen is het een uiting van vrijheid en vrijgevochtenheid, volgens anderen de ultieme mannenfantasie en daarmee in de aard van de zaak geen vrouwvriendelijk stuk.

In het laatste bedrijf bijvoorbeeld vindt zij Jack the Ripper die haar verkracht en vermoord, maar dat lijkt meer dan een noodlot de vervulling van haar eigen fantasie.

Baroness von Freytag-Loringhoven was een avantgarde kunstenaar, dadaïst, dichter en artiest. Ze werd geboren als Elsa Plötz in 1874 in Duitsland. Ze werd opgeleid tot actrice en beeldend kunstenaar, in 1901 trouwde ze met een architect met wie ze een open relatie had. Ze gingen in 1906 uit elkaar en Elsa trouwde het jaar erop met de dichter en vertaler Felix Paul Greve. Om aan schuldeisers te ontkomen ensceneerden ze zijn zelfmoord en vertrokken ze naar de Verenigde Staten. Ze hadden een kleine boerderij in Kentucky waar Elsa model stond voor onder andere Man Ray en Theresa Bernstein. In 1913 trouwde ze met de Duitse baron von Freytag-Loringhoven en verhuisde ze naar New York. In de tien jaar die volgden schudde ze de kunstwereld op met haar vooruitstrevende werk, door de dunne scheidslijn tussen leven en werk, lichaam en kunstwerk. Ze was de eerste die readymades maakte, bouwde installaties van vuilnis, maakte performances, schreef gedichten, ontwierp kostuums. Ze maakte GOD van buizen die precies pasten op FOUNTAIN, het beroemde omgekeerde urinoir

dat zij bedacht, maar aan haar vriend Duchamp wordt toegeschreven. In 1923 keerde Von Freytag-Loringhoven straatarm en mentaal wankel terug naar Europa waar ze ontdekte dat ze onterfd was. In 1927 stierf ze, berooid en alleen, in Parijs. Zij, of iemand anders, had het gas (wel of niet) bewust niet dichtgedraaid.

Rosalind Franklin werd op 25 juli 1920 geboren in Londen. Ze besloot op haar vijftiende dat ze wetenschapper wilde worden. Haar vader zag dat niet zitten. Hij vond het niet gepast dat vrouwen hoger onderwijs volgden. Dat Franklin toch kon gaan studeren aan de Universiteit van Cambridge kwam mede doordat een tante bereid was de studie te betalen. In 1941 studeerde ze af in de natuurwetenschappen, specialisatie fysische chemie. Ze promoveerde in 1945 op de poreusheid van steenkool. Ze studeerde drie jaar in Parijs en keerde terug naar de UK als onderzoeker op het gebied van moleculaire röntgendiffractie. Ze werkte, evenals concurrerende onderzoekers Watson en Crick, aan het in kaart brengen van de structuur van DNA. Watson, Crick en Franklin kwamen tot vergelijkbare conclusies, maar Watson publiceerde eerder en kreeg daarmee de eer. Wat Franklin nooit geweten heeft, was dat dankzij haar röntgenfoto's haar concurrenten de dubbele helix ontdekten: een collega die haar haar positie misgunde had de foto's aan Watson laten zien. Franklin stierf op 37-jarige leeftijd aan eierstokkanker, vermoedelijk het gevolg van haar werk met röntgenstraling. Hoewel Watson toegaf dat hij zonder haar werk niet tot zijn ontdekking zou zijn gekomen, kreeg Franklin niet de erkenning die ze verdient.

Sneeuwwitje is een sprookjesfiguur uit het gelijknamige sprookje opgetekend door de gebroeders Grimm in 1812. Na de dood van Sneeuwwitjes moeder trouwt haar vader met een nieuwe vrouw die prompt de concurrentie met Sneeuwwitjes schoonheid aangaat. Als deze nieuwe koningin die wedstrijd verliest, draagt ze een jager op om Sneeuwwitje doden in het bos. De jager echter laat haar ontsnappen en Sneeuwwitje vindt onderdak bij zeven dwergen die dagelijks in een zilvermijn werken terwijl zij hun kleine huisje poetst. Als de boze stiefmoeder hier dankzij haar helderziende spiegelte lucht van krijgt, verkleedt ze zich als korsettenverkoper en wurgt ze Sneeuwwitje. Maar Sneeuwwitje is gelukkig alleen buiten westen en komt weer bij. Als de koningin daar ook weer lucht van krijgt vermomt ze zich als zigeunerin en verkoopt Sneeuwwitje een kam met gif erin.

Als Sneeuwwitje haar haar kamt valt ze neer, maar gelukkig vinden de dwergen haar weer op tijd en gaat ze niet dood. Dan geeft de koningin haar, vermomd als oud vrouwtje, een giftig appeltje.

Als de dwergen voor de derde keer het levenloze lichaam vinden komt ze niet meer bij en baren ze haar op in een glazen kist. Gelukkig komt er een prins voorbij: hij ziet haar en is op slag verliefd. In sommige versies kust hij haar wakker, in andere schiet het stukje appel uit haar keel als hij met haar op zijn paard een sprong maakt. Op het huwelijksfeest van Sneeuwwitje en de prins is de boze stiefmoeder ook uitgenodigd, ze krijgt gloeiende, ijzeren mullen aan en moet dansen tot ze dood neervalt.

Janis Joplin Amerikaanse zangeres, geboren in 1943, blueszangers, een van de grote publiekstrekkers op Woodstock in 1969. Ze raakte verslaafd aan drank en harddrugs en overleed op 27-jarige leeftijd aan een overdosis heroïne.

Amy Winehouse Britse jazz- en soulzangeres, geboren in 1983, met een uniek stemgeluid. Ze werd in korte tijd wereldberoemd. Ze worstelde met verslavingen en verpestte optredens door zo high of dronken te zijn dat ze niet wist waar ze was. Ze overleed op 27-jarige leeftijd aan een alcoholvergiftiging.

Limbo ging in première op 19 oktober 2018 in Theater Frascati, Amsterdam

Concept Jouman Fattal

Spel Jouman Fattal en Tine Cartuyvels

Stem Dic van Duin

Eindregie Casper Vandeputte

Toneelbeeld Julian Maiwald

www.frascatiproducties.nl

Marijke Schermer (1975) schrijft toneel en proza. Veel van haar toneelstukken schreef ze voor het gezelschap Alaska waar zij ze zelf regisseerde. Andere opdrachtgevers waren Bellevue Lunch-theater, Jakop Ahlbom, Sonnevank en Het Zuidelijk Toneel. In 2009 ontving ze de Charlotte Köhlerprijs voor haar toneelwerk. In 2013 verscheen haar romandebuut *Mensen in de zon*. Haar roman *Noodweer* (2016) stond in 2017 op de shortlist van de ECI literatuurprijs en werd verkocht aan Spanje, Zwitserland, Denemarken. Mei 2019 verschijnt *Liefde, als dat het is*. Haar romans worden uitgegeven bij uitgeverij van Oorschot.

www.marijkeschermer.nl

Toneelwerk

Limbo – 2018

Lelijk Idje – 2015

Keten (12+) – 2014

Moeders – 2012

Safety First – 2009

De Architect – 2008

Sic transit gloria mundi – 2007

Het Alphapaar – 2006

Laat de Arabieren binnen – 2006

De Claim – 2004

Brodders in Arms – 2003

Klei – 2002

Uitzicht – 2000

De verschrikkelijke geschiedenis van Xantippe – 1999

Joppe – 1998

Alaska – 1998